

International Journal of Social Sciences

ISSN: 2587-2591

DOI Number: <http://dx.doi.org/10.30830/tobider.sayi.11.4>

Volume 6/2

2022 p. 53-67

ZHUANGZİ HİCİVLERİNİN İÇERİK VE TEKNİK AÇIDAN İNCELENMESİ

A CONTENT AND TECHNICAL ANALYSIS OF ZHUANGZI'S SATIRE

Gonca ÜNAL CHİANG*

ÖZ

Taocu düşüncenin önemli temsilcilerinden olan Çinli düşünür Zhuangzi (M.Ö.369-286), felsefesini anekdotlar ve hikâyeler aracılığıyla aktararak, “Qin Öncesi” (M.Ö.221 öncesi) dönemde gelişen felsefi düşüncenin yanı sıra, dönemin edebi yazınına da önemli katkılar sağlamıştır. Çin’de edebiyatın gelişim tarihinde de etkili rol oynayan Zhuangzi metinlerinin en dikkat çeken yönü; cümlelerinde ön plana çıkan ve hikâyeye orijinallik katan ironi tekniği ve hiciv sanatıdır. Düşünür, toplum ve yaşam hakkındaki görüşlerini, hayat felsefesini, sosyal ve siyasi eleştirilerini hiciv içeren cümleler ve ciddi önermeleri bile alaya alan bir üslupla sunarak dönemin geleneksel yazın tarzına yeni bir bakış açısı getirmiş, böylelikle düşüncelerinin daha geniş etki alanına sahip olmasının ve nesiller boyunca aktarılmasının yolunu açmıştır. Bu çalışmada, Zhuangzi metinlerinin edebi başarısının önemli bir kısmını oluşturan ve metinlere sanatsal cazibe katan hiciv sanatı, örnek anekdotlar üzerinden hem içerik hem de teknik yönüyle değerlendirilecek; hikâyelerin çağlar boyunca aktarılarak günümüzde dahi ilgiyle okunmasına katkı sağlayan eleştirel Zhuangzi üslubu tanıtılmaya çalışılacaktır.

Anahtar Kelimeler: *Taocu Düşünce, Zhuangzi, Anekdot, Hiciv Sanatı, İroni.*

---

* Dr. Öğr. Üyesi, Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Sinoloji, E-mail: tsukue81@hotmail.com, ORCID: 0000-0003-2577-4638, Ankara, Türkiye.

ABSTRACT

The Chinese thinker Zhuangzi (369-286 BC), who is an important representative of Taoist thought, conveys his philosophy through anecdotes and stories. He made important contributions to the literary literature of the period, as well as to the philosophical thought that developed in the "Pre-Qin" (before 221 BC). The most striking feature of the Zhuangzi's texts, which also played an influential role in the development history of literature in China; are the technique of irony and the art of satire that come to the fore in his sentences and add originality to the stories. The thinker brought a new perspective to the traditional literary style of the period by presenting his views on society and life, his philosophy of life, social and political criticisms with satirical sentences and even serious propositions in a mocking style. In this study, the art of satire, which constitutes an important part of the literary success of the Zhuangzi texts and adds artistic appeal to the texts, will be evaluated in terms of both content and technique through sample anecdotes; it will be tried to introduce the critical Zhuangzi style, which contributes to the reading of the stories with interest even today by being transmitted throughout the ages.

Keywords: *Taoist Thought, Zhuangzi, Anecdote, Satire, Irony.*

Giriş

Çin tarihinde ilk olarak Qin Öncesi Dönem (MÖ. 221 öncesi) yazınında rastlanabilen hiciv örnekleri, dönemin edebi ve tarihi metinlerinde, düşüncede basit bir ironi ve dilde belli belirsiz alaycı bir üslup olarak karşımıza çıkar. Qin Öncesi bilginleri arasında Zhuangzi'dan önce Mozi¹, Zhuangzi ile aynı dönemlerde Mengzi² ve Zhuangzi'dan sonra Han Feizi³ eserlerinde mevcut düzeni ve dönem yöneticilerini yerme amacı güden ironik ve imalı cümleler kullanmışlardır. Ancak metinlerinde hicvi bilinçli ve etkili şekilde kullanarak, bu üslubu sanatsal bir yöntem haline getiren ilk düşünürün Zhuangzi olduğu söylenebilir. Zhuangzi'nın ironik anlatımı kullanarak, diğer düşünürler arasında ön plana çıkmasını sağlayan sebepler tarihsel ve sosyal temellere dayandırılabilir gibi; düşünürün ideolojik karakteri ve yaşadığı dönemin toplum düzenine dair anlayışı ile de yakından ilişkilidir.

¹ MÖ. 468-376. Mo Düşünce Ekolünün kurucusu.

² MÖ. 372-289. Ru Düşünce Ekolünün önde gelen temsilcisi.

³ MÖ. 280-233. Fa Düşünce Ekolünün önde gelen temsilcisi.

Zhuangzi, savaşların ve toplumsal karmaşanın hâkim olduğu Savaşan Devletler Dönemi'nde (MÖ.476-MÖ.221) yaşamıştır. O, bir düşünürün bilgeliği ve bir entelektüelin duyarlılığı ile toplumu gözlemlemiş, gördükleri karşısında hissettiği öfke ve hayal kırıklığını ve ciddi konuşmalara değer bulmadığı dünya düzenini mizahi, eleştirel ve alaycı bir üslupla ifade etme yolunu tercih etmiştir⁴. İroniyi yoğun olarak kullandığı yazıları çoğunluklu olarak, kendi adını taşıyan metni “Zhuangzi”da görülmektedir. Metinde, Zhuangzi'nin ironik ve mizahi üslubuna dair şöyle bir tespit yer almaktadır: “*Zhuangzi'ya göre insanlar dış dünyanın çekiciliğine o kadar bağlanmıştı ki, onlara mantık anlatmak imkânsızdı. Bu sebeple o da sözcükleri başka şekilde kullandı, erdemli insanların sözlerinden örnekler gösterdi, hikayelerle gerçeği yansıtmaya çalıştı...Onun anlattıkları tuhaf ama akıcıydı, zekice ama mizahiydi, etkili ve çekiciydi.*”⁵ Zhuangzi, kendisini maddi hayatın çekiciliğine kaptıran ve yaptığı hatalara kılıf uydurmada usta olan insanlara laf anlatmanın imkânsızlığının farkındadır. Bu sebeple abartılı hikâyelerle söylediklerine dikkat çekmeye, hiciv içeren anekdotlarla öğüt vermeye çalışır. Bu, Zhuangzi'nin düşüncelerini aktarmak ve insanlarda farkındalık yaratmak için kullandığı etkili bir yöntemdir.

Zhuangzi hicivlerinin en dikkat çeken tarafı üslubundaki cüretkâr, iğneleyici ve alaycı tavrın baskınlığıdır. Üstelik bu tavrıyla köylü-soylu, fakir-zengin, yönetici-halk ayrımı yapmaksızın eleştiriye hak eden herkesin karşısında durur. Zhuangzi'nin sahip olduğu bu öz güven, Taocu düşünencinin maddi dünyayı ciddiye almayan bakış açısının yanı sıra, düşünürün özgür ruhuyla, hiçbir dünya nimetine tamah etmeyen kanaatkârlığıyla ve inandıklarını dile getirmekten çekinmeyen cesaretiyle ilişkilendirilebilir. Tarih kayıtcısı Sima Qian, Zhuangzi biyografisinde onun karakterini şu cümlelerle ortaya koymaktadır:

“Zhuangzi olayları gözlemek ve başarılı bir üslupla aktararak Konfüçyüs ve Mozi'nin fikirlerini çürütmek konusunda oldukça başarılıdır. Öyle ki; dönemin bilge kişileri de onun eleştirilerinden nasiplerini almışlardır... Büyük yöneticiler dahi onu kullanmayı başaramamışlardır. Chu Wei Yöneticisi Zhuang Zhou'nun⁶ üstün yeteneklerini duymuş, cömert hediyeler eşliğinde elçiler göndermiş ve ona Cao Ülkesinde vezirlik önermiştir. Zhuang Zhou, Chu elçisinin karşısında gülümseyerek şu sözleri söylemiştir: “Bin altın gerçekten cömert bir hediye; vezirlikse gerçekten değerli bir mevki. Peki sen hiç göğe adak verilen bir sığır gördün mü? Onu yıllarca beslerler, derisini desenli satenlerle süslerler, sonra onu tapınağa götürür adak kurbanı yaparlar. İşte o an bu sığır, sadece özgür küçük bir domuzcuk olabilmeyi diler. Peki, bu artık mümkün müdür? Hemen gidin buradan, beni de kirlletmeyin! Küçük bir pis su kanalında mutlu mesut yaşarım da yine

⁴ Ma Zhifu马志富, “Zhuangzi Sanwen De Fengci Yishu Tedian” (庄子散文的讽刺艺术特点), *Journal of Jinan Vocational College*, No.5 Serial No. 63, October 2007, s.84.

⁵ Tian Xia, Bölüm 6. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 595.

⁶ Zhuangzi.

de yöneticinizin zincirlerine vuramazsınız beni. Ömrüm oldukça bir yöneticilik görevinde bulunmayı değil, kalben ve ruhen mutlu olmayı tercih ederim”⁷ .

Sima Qian’in bu kaydında, Zhuangzi’nın bir ülkeye vezirlik yapabilecek kadar yetenekli ve bilgili, ancak kendisine yapılan vezirlik teklifini güçlü bir hiciv tekniğiyle reddedebilecek kadar tok gözlü ve özgürlüğüne düşkün olduğu anlaşılabilir⁸. Cesaretiyle beyleri, yöneticileri, yüksek mevkili memurları küçümsemekten, sivri diliyle onları eleştirmekten çekinmez. Zhuangzi’nın sahip olduğu bu karakter, düşüncelerini aktardığı alaycı dilin sınırlarını genişletirken, hikâyelerinde kullandığı hiciv türüne de benzersiz bir güç katmaktadır.

Zhuangzi’nın soyut mantıksal düşünce ile somut imgesel düşünceyi birleştirdiği ve çoğunlukla karakterler arası diyalog yöntemiyle aktardığı öykülerinde⁹; öğüt niteliği taşıyan eleştirel içeriğin yanı sıra, hiciv yöntemini üst düzeylere taşıyarak, bu sanatı olgunluk seviyesine ulaştıran sanatsal teknikleri de dikkate değerdir.

1- Zhuangzi Hicivlerinin İçerik Yönü

1.1. Tarihsel ve Toplumsal Eleştiriler

Zhuangzi'nın felsefesi, eleştirel bir felsefedir; hiciv ise Zhuangzi'nın eleştiride kullandığı en güçlü silahtır¹⁰. Onun hicvi ön plana çıkardığı anekdotlarının içeriğini ağırlıklı olarak sosyal ve tarihsel eleştirileri oluşturmaktadır. Yaşadığı savaş ve karmaşa döneminin toplum düzenini, dönemin yaygın insan profilini ve döneme kaynaklık eden geleneksel düşünceyi eleştirdiği hikâyelerinde, özellikle Konfüçyüs’e ve onun yolunu benimseyen Ruistlere yönelik iğneleyici cümleleri ön plana çıkmaktadır. Zhuangzi’nın özellikle dönemin yaygın ahlaki değerlerinin kişisel çıkarlara hizmet etmek amacıyla kullanılmasını çok sert bir dille eleştirdiği görülmektedir. Bu bağlamda; Zhuangzi’nın eleştirilerinden ilk nasibini alanların, Konfüçyüs ekolünün el üstünde tuttuğu, erdeminden, yeteneklerinden ve başarılarından örnekler gösterdiği eski hükümdarlar olduğu söylenebilir.

Zhuangzi metninin Özgür Seyahat bölümünde Hükümdar Yao ile Taocu bilge Xu You arasında geçen diyalogu aktaran bir anekdot dikkat çekmektedir¹¹. Anekdotta Yao

⁷ Shi Ji 史記 (Tarih Kayıtları), *Laozi Hanfei Liezhuan*. Chinese Text Project: <https://ctext.org/shiji/lao-zi-han-fei-lie-zhuan> (Erişim:3.8.2022)

⁸ Ayrıntılı bilgi için bkz: Unal Chiang, G., Zhuangzi’da Özgürlük Düşüncesi: “Özgür Yolculuk” Bölümü Üzerinden Bir İnceleme. *Dört Öge*, (16), 2019, s.47-65.

⁹ Zhou Shufang 周淑舫, Shilun Zhuangzi De Fengci Yuyan (试论庄子的讽刺寓言), *Journal of Suihua Teachers College*, No. 4, 1992, s. 13.

¹⁰ Li Mingzhu 李明珠, Lun Zhuangzi De Fengci Yishu (论庄子的讽刺艺术), *Journal of Anhui Institute of Education*, No 4 Serial No.72, April 1997, s.52.

¹¹ Özgür Seyahat, Bölüm 4. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 8,9.

yönetimi Xu You'ya bırakmak istemekte, Xu You ise ustaca kurduğu cümlelerle hükümdarlık mevkiini küçümsemekte ve teklifi reddetmektedir. Burada Zhuangzi, Xu You'nun ağzından bir tanrı tasviri çizer ve “*Yao, Shun gibi üstün nitelikli hükümdarlar, bu tanrının tozundan bile ortaya çıkabilir*”¹² cümlesiyle Konfüçyüs'ün ahlak sembolü olarak nitelendirdiği, Çin'in efsaneler döneminin en güçlü hükümdarlarını bu Tanrı'nın ardından bıraktığı toz zerrecikleri olarak tanımlar. Zhuangzi'nin bu yöntemle hükümdarlık iradesini küçümsediği, mevki sahibi olmayı üstünlük gibi gören siyasi düşüncüyü de sert bir dille hicvettiği görülebilmektedir¹³.

Benzer bir diyaloga, metnin Sonbahar Taşkınları bölümünde de rastlamak mümkündür¹⁴. Liang Beyliği'ne yönetici olan Huizi, Zhuangzi'nin kendisini ziyarete geleceğini duyduğunda yöneticilik görevini elinden alacağı korkusuna kapılarak ona engel olmaya çalışır. Bunu duyan Zhuangzi, anlattığı anka kuşu ve baykuş hikâyesi üzerinden güçlü bir ironi oluşturur. Hikâyede, Güney Denizinden Kuzey Denize özgürce seyahat eden ve önüne çeşitli besin ve tatlı su kaynakları çıktığı halde ihtiyacı dışında kalan hiçbir şeye tenezzül etmeyen anka kuşu ile kendisine ölü bir sıçan yakalayan ve bu sıçanı kaybetmemek uğruna saldırganlaşan baykuşu karşılaştırmaktadır. Burada Zhuangzi: “*çürümüş bir sıçan yakalayan baykuş çığlıklar atarak anka kuşuna tehditler savuruyor*”¹⁵ cümlesiyle ölü bir sıçana tenezzül eden baykuşun anka kuşuna gösterdiği tehditkâr tavır örneği üzerinden, Liang Beyi Huizi'nin saldırgan tavrını ironik ve sert bir anlatımla eleştirmektedir. Anekdotta Zhuangzi'nin aslen erdemli ve yetenekli görünen mevki sahibi yöneticilerin kalplerindeki karanlığı, şüpheyi ve kötü niyeti de hicvettiği söylenebilir.

Zhuangzi metninde ön plana çıkan diğer bir eleştiri unsuru da dönemin yaygın ahlaki değerleridir. Zhuangzi, özellikle Konfüçyüs ve Mozi ekollerine güçlü bir temel oluşturan bu değerleri içi boşatılmış beyhude kavramlar olarak görmekte; yaşadığı savaşlarla dolu karmaşa döneminde çığırından çıkmış bir katliam ortamını normalleştirmiş gibi gözükken bu ekolleri sert bir dille eleştirmekte: “*insan cesetlerinin üst üste yığıldığı, insanların işkence gördüğü bir ortamda bilgelikten, doğruluktan ve dürüstlükten bahseden Konfüçyüs ve Mozi'yi biçimselleşmiş erdem ve ahlaki kavramlar üzerinden kuru gürültü yapmak*”¹⁶ suçlamaktadır.

Zhuangzi'nin ahlaki değerler bağlamındaki eleştirilerinin en çarpıcı örneği, Haydut Zhi ile Konfüçyüs arasında geçen bir diyalog üzerinden resmedilmektedir¹⁷. Anekdotta Konfüçyüs'ün, Bilge Liu Xiaji'nin kardeşi Haydut Zhi'yi, dürüst ve erdemli insan olma

¹² Özgür Seyahat, Bölüm 4. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 10.

¹³ Dong Qi董琦, Zhuangzi Yuyan Gushi Yishu Tezhi Tanxi (庄子寓言故事艺术特质探析), *China Academic Journal Electronic Publishing House*, 2017, s. 43.

¹⁴ Sonbahar Taşkınları, Bölüm 12. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 287,288.

¹⁵ Sonbahar Taşkınları, Bölüm 12. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005 s. 288.

¹⁶ Serbest Bırakmak, Bölüm 2. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 169.

¹⁷ Haydut Zhi, Bölüm 1. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 518-522.

konusunda ikna etme çabası ironik bir şekilde konu edilmiştir. Hikâyede Konfüçyüs Haydut Zhi'ya:

“Hiç hak etmediğiniz bu kötü şöhretiniz için üzülüyorum. Dilerseniz sizin için güneydeki Wu ve Yue Beyliklerine, kuzeydeki Qi ve Lu Beyliklerine, doğudaki Song ve Wei Beyliklerine, batıdaki Jin ve Chu Beyliklerine gider konuşurum. Onları topraklarınızı sizin yönetmenize izin vermeleri konusunda ikna ederim. Siz de diğer beyliklerle barış içinde, orduya ihtiyaç olmadan halkınızı birleştirip, atalarınızı yücelterek onurlu yaşarsınız. Bu davranış hem bilgelere yakışan bir erdem olur hem de tüm insanları memnun eder” der. Duyduklarına çok sinirlenen Haydut Zhi, Konfüçyüs'e; *“kendisine vadettiği halkın, maddiyata önem veren ve tatlı sözlerle kandırılmayı bekleyen cahiller topluluğundan başka bir şey olmadığını”* söyleyerek Konfüçyüs'ü küçümser. Ardından Konfüçyüs'ün *“ideal insan ve ideal yöneticiler olarak öğrencilerine model gösterdiği eski yöneticileri; makam düşkünü, bencil ve işe yaramaz insanlar oldukları, yanlış kararlar alarak halka zarar verdikleri”* konusunda yerer. Ayrıca Konfüçyüs'ü; *“boş ve yanlış sözlerle, ikiyüzlü davranışlarla beylik beylik dolaşıp, yöneticileri kandırarak zenginlik ve şöhret elde etmeye çalıştığı”* konusunda eleştirir ve bunun *“soygunculuktan farksız”* olduğunu dile getirir.

Bu anekdotta Zhuangzi, Konfüçyüs ekolünün temelini oluşturan ve herkese şart koşulan erdem ve ahlaki kavramları Taocu düşünce merkezinde yeniden değerlendirerek farklı bir anlayış sunmaktadır. Mevki, şöhret ve maddiyat düşkünü yöneticilerin irade, yetki ve güç kullanarak, iyi yönetme bahanesi altında halka çektiydikleri eziyetin meşrulaştırılmasını sert bir dille eleştirirken; haydutluğu kendini gizlemeye gerek duymadan, yaptığı yanlışla kılıf uydurmadan, yalan ve kandırmacaya başvurmadan yapan kimselerin söz konusu yöneticilerden çok daha dürüst bir davranış sergiledikleri konusunda ironik bir tespit bulunmaktadır. Zhuangzi, erdem düşkünü Konfüçyüs'ün Haydut Zhi'ya yaptığı: *Haydutluğu bırak seni yönetici yapalım!* teklifini, halkı dolandırma ve onlara eziyet etme işinin, yöneticilik unvanı altında meşrulaştırılarak yapılmasına fırsat veren bir teklif olarak yorumlamış ve ahlak dışı gördüğü bu bakış açısını sert bir dille eleştirmiştir. Anekdotta, ahlaki değerlerden yoksun olması beklenen bir haydudun, ahlaki değerlerin temsilcisi kabul edilen Konfüçyüs'e ahlak dersi vermesi, anlatımdaki ironiyi ön plana çıkarmakta ve hicvi güçlendirmektedir.

Zhuangzi, yine Haydut Zhi'yı konu ettiği başka bir anekdotunda da erdem ve bilgelige dair yaptığı eleştirilerin aslen bu kavramların içeriğiyle değil, hangi amaca hizmet ettikleriyle ilgili olduğu konusuna dikkat çekmektedir¹⁸. Anekdotta Haydut Zhi'nın bir takipçisinin yönelttiği: *“Soyguncuların da kendi ahlaki kuralları var mıdır?”* sorusu üzerine Haydut Zhi: *“Evdeki hazinenin ne olduğunu tahmin etmeyi bilgelik, eve ilk giren kişi olmayı*

¹⁸ Kutuları Keserek Açmak, Bölüm 1. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 154-161.

cesaret, evden son çıkan kişi olmayı doğruluk, soygunu önceden tahmin etmeyi zekâ ve ganimeti hakkaniyetle paylaşmayı insancılık”¹⁹ olarak tanımlar. Zhuangzi burada Haydut Zhi’nın ağzından, döneme hâkim olan ahlaki bakış açısının yüzeyselliğine ironik bir eleştiri getirmektedir. Anekdotun sonunda “bıçak çalan adam idam cezasına çarptırılırken, diğer beylikleri gasp eden beylerin hükümdarlıkla ödüllendirilmeleri”²⁰ konusundaki çelişkiye dikkat çeken Zhuangzi, ahlaki değerlerdeki çifte standardı da güçlü bir ironi ile gözler önüne sermektedir²¹.

Zhuangzi metninde ahlaki değerlerin kişisel çıkarları gözetmek amacıyla kullanılmasına dair de çarpıcı örnekler verildiği görülebilir. Örneğin bir anekdotta, Yen Kapısı yakınlarında yaşayan ve anne babası öldüğünde kederini göstermek amacıyla kendini sakatlayan bir adamın, çizdiği örnek evlat imajıyla kendisine başkentte önemli bir makam edindiğinin, ancak onun bu kurnazlığını taklit eden köylülerin canlarından olduklarının hikâyesi trajikomik bir üslupla anlatılmaktadır²². Bu kısacık anekdot, insanın en doğal duygularının maddi dünyaya alet edilmesini ve çıkar peşinde koşma çılgınlığını hicvederken; mevki edinmek uğruna kendi canına kast etmekten çekinmeyen insanların ölümcül sonunu gözler önüne sermektedir. Zhuangzi burada aynı zamanda Konfüçyüs ekolünün el üstünde tuttuğu ana-babaya koşulsuz itaat kuralını kendine fayda sağlamak amacıyla kullanarak, temiz bir ahlaki kavramı kirli bir araca çeviren insanları derin bir ironi ile eleştirmektedir. Zhuangzi, metninin aynı bölümünde, Konfüçyüsçü ahlak kurallarını benimsiyor gibi görünen kimi (sözde) Ruistlerin, yeri geldiğinde bu kuralları ahlaki olmayan karakterlerini meşrulaştırmak amacıyla kullandıklarının bilgisini de çarpıcı bir anekdotla sunmaktadır. Anekdotta, Konfüçyüs’ün derlediği ve Ru Ekolüne atfedilen Şarkılar Klasiği’nde²³ geçen “hayattayken insanlık yararına çalışmayan bir adamın, öldükten sonra ağzında bir inci tanesiyle gömülmeyi hak etmediği”²⁴ görüşünü kendilerine kalkan yapan kimi Ruistlerin mezarları kazdıkları ve ölümlerinin ağzındaki incileri topladıkları anlatılmaktadır. Anekdotta geçen olayın gerçekliği tartışılır olmakla birlikte, bu hikâye ile Zhuangzi’nın gerçek dünyada var olan örneklerine atıfta bulunduğu ve bunu ahlaki değerlerin temsilcisi Ru Ekolü üzerinden güçlü bir ironiyle yaptığı görülebilmektedir.

1.2. Zhuangzi’nın Yaşam Felsefesi

¹⁹ Kutuları Keserek Açmak, Bölüm 1. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 155.

²⁰ Kutuları Keserek Açmak, Bölüm 1. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 154-156.

²¹ Bian Jiazhen 边家珍, Lun Zhuangzi Sanwen De Fenshi Qingxiang Ji Fengci Tese (论庄子散文的愤世倾向及讽刺特色), *Wenxue Pinglun Bao*, No. 3, 2015, s. 183.

²² Harici Şeyler, Bölüm 12. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 478.

²³ Şarkılar Klasiği 詩經: Qin Öncesi edebiyatın başyapıtları arasında sayılan metin, Konfüçyüsçülerin büyük önem attığı bir kitaptır. Ayrıntılı bilgi için bkz: Gürhan Kirilen, *Eski Çin’de Yazın ve Düşünce*, Gece Kitaplığı, Ankara 2019.

²⁴ Harici Şeyler, Bölüm 4. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 471.

Zhuangzi'nin hiciv içeren cümlelerinde, topluma ve insana dair eleştirilerinin yanı sıra düşünürün kendi yaşam felsefesini yansıtan görüşlerini de görmek mümkündür. Gerçeklere müdahale eder tarzda ortaya koyduğu anlatılarında öz iradeye dayalı yaşam tarzı, her şeyin önünde tuttuğu yaşam özgürlüğü, dünya görüşü ve geleceğe dönük idealleri de belirgin şekilde ön plana çıkmaktadır. Zhuangzi'nin yaşam felsefesi temel olarak birbiriyle iç içe geçen üç görüş üzerinde şekillenmektedir. Bunlar; doğayla uyum, eylemsizlik ve özgürlük olarak sıralanabilir.

Zhuangzi; yaratıcı güç olarak tasvir ettiği Dao'ı (doğayı), felsefesinin temelini yerleştirir ve Dao'ın düzenini (doğa düzenini) varlık için en ideal yaşam biçimi olarak betimler²⁵. Bu sebeple Zhuangzi anekdotlarının önemli bir kısmını, doğanın düzenine uyum sağlayan bilge kişilerin, doğanın düzeninden kopmuş kişilere verdiği nasihatler oluşturmaktadır. Zhuangzi metninin Sonbahar Taşkınları bölümünde, Kuzey Tanrısı'nın, Nehir Tanrısı'na verdiği şu öğüt dikkat çekicidir: “Davranışlarınla doğal olanı bozmadığın, aşırıya kaçan duygularınla alın yazısına müdahale etmediğin ve çıkar sağlamak uğruna ismine zarar vermediğin takdirde doğayla uyum sağlaman mümkün olabilir”²⁶.

Sonbahar Taşkınları bölümünün devamında Zhuangzi, Shoulin'li bir adamın hikâyesinden söz etmektedir. Bu adam, Handan'daki²⁷ insanların yürüyüşüne özenmiş ve onları taklit etmeye çalışmıştır. Sonuç olarak onlara benzemek şöyle dursun, kendi yürüyüşünü dahi unutmuş ve evine sürünerek dönmek zorunda kalmıştır²⁸. Bu anekdotta Zhuangzi, kendi doğasına aykırı davranarak, tabiatına uygun olmayan bir beceriyi edinmeye çalışan bir adamın başarısızlığını vurgularken, bu süreçte tabiatı gereği sahip olduğu yeteneklerini dahi kaybedebileceğinin altını çizmekte ve doğaya uyum fikrini ön plana çıkarmaktadır.

Yine başka bir anekdotta Zhuangzi doğanın düzenine karşı gelen ve bireysel iradeye itaat eden Lu Beyi'nin başarısız bir girişimini ironik bir hikâyeye yansıtmaktadır. Lu Beyi, beylik semalarında uçan ve kıymetli bir tür olan deniz kuşunu önemli bir insanı ağırlar gibi ağırlamış, ona ziyafet sofraları kurdurmuştur. Ancak özgürlüğü kısıtlanan ve gördüğü abartılı ilgi karşısında şaşkına dönen kuş üç gün içinde ölmüştür²⁹. Bir deniz kuşunun doğası, özgürce gökyüzünde uçmayı gerektirmektedir. İnsan sesinden dahi korkan bir kuşu saray duvarları içinde alıkoymak, onu yüksek sesli müzikli törenlerle ağırlamaya çalışmak kuşun

²⁵ Wang Yu 王煜, Zhuangzi Lun Dao Zhi Chaoyuexing Yu Shixianxing (莊子論道之超越性與實現性), *Zhongguo Wenhua Yanjiusuo Xuebao*, Volume 6 issue 1, December 1973, s. 111. Ayrıntılı bilgi için bkz. Gonca Ünal Chiang, Üç Yönüyle Dao De Jing: Evren, İnsan ve Siyaset, *Felsefe Dünyası*, (54), 2011, 155-170.

²⁶ Sonbahar Taşkınları, Bölüm 7. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 272.

²⁷ Yer adı.

²⁸ Sonbahar Taşkınları, Bölüm 10. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 283.

²⁹ Mükemmel Mutluluk, Bölüm 5. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 298.

doğasına aykırı davranmaktır. Doğasına uygun ortam bulamayan bu kıymetli kuşun yaşamını devam ettirmesi olanaksızdır.

Zhuangzi bu anekdotlarda temel olarak kendi doğasını tanımayan, iradesi, yetkisi ve imkânlarını kullanarak doğa düzenini ihlal eden, varlığı tabiatından koparan insanları hicvetmekte ve bu kimselerin doğayla girdikleri mücadelede uğradıkları başarısızlığı gözler önüne sermektedir. Bunun yanı sıra; Zhuangzi'nın, topluma faydalı olma kaygısıyla halkı eğitmeye çalışan, onları insanlara faydalı olsunlar diye kendi tabiatlarına aykırı davranmaya zorlayan sözde bilgelere ve yöneticilere karşı da benzer bir tepkiyle yaklaştığı görülmektedir. Zhuangzi, metninin İnsanların Dünyası bölümünde, Chu Beyliği münzevisi Jie You'nun ağzından, Konfüçyüs'ün çizdiği “varlığa ve insana faydalı olmayı öğütleyen bilge kişi” profilini şu cümlelerle eleştirmektedir: “*Verdiğin öğütlere bir son ver... doğada ağaçlar kendiliğinden devrilir, oysa baltanın sapı odundan yapılır... Tarçın lezzetli olduğundan tarçın ağaçları kesilir. Reçine faydalı olduğundan reçine ağaçları da kesilir. Faydalı olmayı herkes bilir de faydasızlığın sağlayacağı faydayı kimse bilmez.*”³⁰ Zhuangzi burada Dao'nun (doğanın) doğal düzenini benimsemiş olan Taocu münzevi Jie You'nun ağzından, öznel ihtiyaçları doğrultusunda doğayı kendine hizmet eden bir maddi kaynağa çeviren, bu süreçte de varlığın yaşamına müdahale eden insanı ve onu bu yönde teşvik eden bilge kişiyi eleştirmektedir. Zhuangzi, bir varlığın en faydalı halinin onun en doğal hali olduğu fikrinin altını çizer. Ona göre her varlık tabiatı gereği hem kendine hem de doğanın düzenine faydalı özelliklere sahiptir. Tabiatının dışına çıkan veya çıkartılan hiçbir varlık gerçekten faydalı olamaz. Bu bağlamda Zhuangzi'nın anlattığı Özgür Ağaç anekdotu da oldukça dikkat çekicidir:

*“Huizi Zhuangzi'ya şöyle dedi: “Büyük bir ağacım var, insanlar onu aylandız ağacı diye adlandırıyor. Gövdesi öylesine düğüm düğüm ki eşyalık tahta olarak kesilemiyor. Dalları öylesine çatallı ve büklüm büklüm ki hiçbir standart ölçüye uymuyor. Yolun hemen kenarında olmasına rağmen hiçbir marangoz onunla ilgilenmiyor...” Zhuangzi ona şöyle cevap verdi: “...Şimdi senin kocaman bir ağacın var, onun işe yaramazlığından şikâyet edeceğine, neden onu boş bir araziye dikmiyorsun. İstedığın gibi etrafında gezer, özgürce gölgesinde yatarsın. Bu koca ağaç da baltayla kesilme tehlikesinden kurtulmuş olur ve hiçbir şey ona zarar veremez.”*³¹

Doğada ağaçlar kendi tabiatlarına uygun şekilde yaşarlar, zamanı geldiğinde de kendiliklerinden ölürlür. Ancak insan tarafından faydalı görülen bir ağaç, vaktinden önce kesilip yaşama şansını kaybetmektedir. Oysa faydasız görülen ağaç yaşam hakkını sürdürerek hem kendisine hem de onu doğal ortamında kullanan insanlara çok daha faydalı

³⁰ İnsanların Dünyası, Bölüm 8. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 75.

³¹ Özgür Seyahat, Bölüm 7. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 13,14.

olabilmektedir. İşte bu, Zhuangzi'nin da yaşam felsefesi olan doğayla uyumlu yaşamının getirdiği gerçek faydadır.

Zhuangzi'nin yaşam felsefesinde, doğaya uyum görüşünün yanı sıra, eylemsizlik ve özgürlük fikirlerinin de ön plana çıktığı ve bunların doğaya uyum görüşü temelinde şekillendiği görülebilmektedir. Zhuangzi'nin eylemsizlik dediği şey; doğaya aykırı davranışlarda bulunmaktansa, eylemsiz kalarak doğal düzene müdahale etmemek anlamına gelmektedir. Bunu yukarıda geçen üç anekdot üzerinden açıklamak gerekirse, ilk hikayedeki Shoulin'li adamın, ikinci hikayedeki Lu Beyi'nin ve üçüncü hikayedeki ağaca şekil vermek isteyen Huizi'nin davranışları varlığın tabiatına aykırı ve doğal düzeni bozar niteliktedir. Bu bağlamda düşünüldüğünde, Zhuangzi bu kimselerin tavır ve davranışlarını hicvederken, onları tamamen eylemsiz kalmaya ve varlığın doğasına müdahale etmemeye davet etmektedir. Çünkü Zhuangzi'ye göre doğasına uygun yaşayan her varlık temelde gerçek özgürlüğün sahibidir ve dünyaya asıl faydayı da onlar sağlamaktadır.

2- Zhuangzi Hicivlerinin Teknik Yönü

Zhuangzi duygularını, düşüncelerini ve yaşam felsefesini hiciv ve ironi içeren hikâyelerle aktarmak konusunda son derece ustadır. Zhuangzi'nin hicivleri sadece mevcut durumu eleştirmek veya uygunsuzluğu kınamak değil; farkındalık yaratmak, yol göstermek ve nasihat etmek gibi işlevlere de sahiptir. Düşünürün çoğunlukla anekdotlar üzerinden dolambaçlı ve keskin bir dille aktardığı hikâyelerinde güçlü bir eleştirel içeriğin yanı sıra, hiciv sanatını olgunluk seviyesine ulaştıran bazı teknikler de dikkat çekicidir.

2.1 Diyalog Kurma ve Karakterler Arası Karşılaştırma

Zhuangzi'nin hiciv içeren hikâyelerini karakterler arası diyalog yöntemiyle ve genellikle de karşılaştırma yaparak sunduğu görülebilmektedir. Örneğin; metnin Sonbahar Taşkınları bölümünde Zhuangzi, Doğu Denizinde yaşayan bir su kaplumbağası ile bir kuyunun dibinde yaşayan kurbağa arasında geçen diyalog üzerinden bir karşılaştırma yapmaktadır³². Diyalogda kurbağa kuyunun dibindeki ufacık dünyasından son derece mağrur bir tavırla kaplumbağaya övünmekte ve “...buraların sahibiyim ve buralarda yaşamaktan büyük zevk alırım” sözleriyle hayatının güzelliğinden bahsetmektedir. Oysa kaplumbağa uçsuz bucaksız bir denizin sunduğu sınırsız imkânlarla son derece özgür bir hayat yaşamakta ve sahip olduklarından söz etmeye dahi tenezzül etmemektedir. Zhuangzi bu anekdotta, kaplumbağa ve kurbağanın hayatları arasında bir karşılaştırma yaparak, sahip olduğu imkânları övünme malzemesi yapmayan insanların alçakgönüllülüğü karşısında, küçücük dünyası ile böbürlenmiş dar görüşlü insanların zavallılığını hicvetmektedir.

³² Sonbahar Taşkınları, Bölüm 10. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 283.

Benzer bir karşılaştırmaya Sonbahar Taşkınları bölümündeki Huizi ve Zhuangzi arasındaki diyalogda da rastlamak mümkündür. Çalışmanın ilk sayfalarında da yer vermiş olduğumuz bu anekdotta, Liang Beyliği'ne yönetici olan Huizi'nin, Zhuangzi'nin yöneticilik görevini elinden alacağı korkusuna kapılıp ona engel olmaya çalışması anlatılmaktadır³³. Burada Zhuangzi bir anka kuşunun yaşamı ile bir baykuşunkini karşılaştırarak anlatımda güçlü bir ironi oluşturmakta; sahip olduğu ölü bir sıçan uğruna tehditkâr davranışlar sergileyen baykuş örneği üzerinden, Huizi'nin saldırgan tavrını sert bir anlatımla ve karşılaştırma yöntemine başvurarak hicvetmektedir.

2.2. Alaycı Üslup ve Abartılı Anlatım

Zhuangzi'nin hicivlerinde dikkat çeken diğer bir konu da düşünürün kullandığı alaycı üslup ve hikâyelerindeki abartılı anlatımdır. Onun alaycılığının sessiz ancak nüfuz edici bir gücü olduğu söylenebilir.³⁴ Örneğin Zhuangzi metninin Haydut Zhi bölümünde Haydut ile Konfüçyüs arasında geçen diyalogda Konfüçyüs, ahlaki açıdan yoksun gördüğü ve erdemli yola davet ettiği bir haydut tarafından boş ve yanlış sözler söylediği, ikiyüzlü davranışlarla yöneticileri kandırdığı, zenginlik ve şöhret elde etmeye çalıştığı konusunda alaycı bir üslupla eleştirdiği görülmektedir. Bu hikâyede Zhuangzi'nin, toplumda ahlaki olmayan davranışlarıyla tanınan bir haydudun ağzından, ahlak timsali Konfüçyüs'ü alaya alır bir ironiyle hicvettiği görülmektedir. Anekdotun devamında, duydukları karşısında ciddi bir sarsıntı yaşayan Konfüçyüs'ün hızla oradan uzaklaştığı, beti benzi atmış bir halde boş gözlerle etrafına baktığı, at arabasına bindiği halde dizginleri defalarca elinden düşürdüğü, nefes almasına dahi engel olan bir hayal kırıklığı ve şok yaşadığı tasvir edilmektedir.³⁵ Ayrıca beklemediği derecede ağır sözlere maruz kalan Konfüçyüs'ün yaşadığı şoku: “*Bir kaplanın kafasını okşayıp bıyıklarıyla oynamaya kalktım, ona yem olmaktan son anda kurtuldum*”³⁶ cümleleriyle ifade ettiği görülmektedir. Bu anekdotta Zhuangzi'nin kullandığı alaycı anlatım ve abartılı dil hem hikâye ile verilen mesajı dikkat çekmekte hem de anlatımdaki hicvi güçlendirmektedir.

Benzer şekilde metnin Gök ve Yer bölümünde Konfüçyüs'ün iyi öğrencilerinden olan ve etkili konuşmasıyla bilinen Zi Gong ile Taocu öğretiyi benimsemiş yaşlı bir çiftçinin diyalogu anlatılmaktadır³⁷. Zi Gong, arazisini sulamak için kuyudan su taşıyan yaşlı adamın haline üzülür ve ona sulama cihazı kullanmasını önerir. Bu öneriye sinirlenen yaşlı adam,

³³ Hikâye bilgisi için bkz: sy 3. Sonbahar Taşkınları, Bölüm 12. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 287,288.

³⁴ Ma Zhifu马志富, Zhuangzi Sanwen de Fengci Yishu Tedian (庄子散文的讽刺艺术特点), *Journal of Jinan Vocational College*, No.5 Serial No. 63, October 2007, s. 86.

³⁵ Haydut Zhi, Bölüm 1. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 518-522.

³⁶ Haydut Zhi, Bölüm 1. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 520.

³⁷ Gök ve Yer, Bölüm 11. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 199.

zekâsıyla her şeyi çözeceğini sanan ve kendi işini bir cihaza yüklemeye çalışan tembel tabiatlı Zi Gong'u, aklını gereğinden fazla kullandığı, bu sebeple de ruhunun saflığını ve sadeliği kaybettiği konusunda sert bir dille eleştirir. Anekdotun devamında, duydukları karşısında şaşkına dönen Zi Gong'un, otuz li³⁸ yol yürüdüğü ancak buna rağmen kendine gelemeyişi ve günün sonunda: “Konfüçyüs'ün dünyadaki tek bilge olduğunu sanırdım, biz ondan en az çabayla en iyi sonuca ulaşma yollarını öğrendik, oysa doğaya sadık olanın erdemi de vücudu da akli da sağlam olurmuş”³⁹ sözleriyle yaşlı çiftçinin haklılığını tasdiklediği tasvir edilmektedir. Anekdotta Ru Ekolu'nun en iyi konuşan ve ikna gücüyle kendini ispatlamış olan düşünürlerinden Zi Gong'un yaşlı çiftçinin sözleri karşısında sessiz kalması, on beş kilometre yol yürüdüğü halde kendine gelememesi ve günün sonunda yaşlı çiftçiyi Konfüçyüs'e üstün görmesi anlatıma abartı katarken hicvi de güçlendirmektedir.

2.3. Antropomorfi ve Fantastik Anlatım

Zhuangzi'nin hiciv içeren anekdotlarının diğer bir özelliği de içerdiği abartılı anlatıma ek olarak, zengin bir hayal gücünün ürünü olan antropomorfik tekniklere de yer veriyor olmasıdır⁴⁰. Zhuangzi'nin okuyucuya mantıksız hatta saçma gelebilen bir kurgu ile oluşturduğu ve insani nitelikleri başka varlıklara atfettiği fantastik hikâyelerinin, anlatımdaki ironiyi oldukça güçlendirdiği görülebilmektedir. Örneğin metnin Edimsiz Hükümdarlar bölümünde Zhuangzi Güney Denizi Hükümdarı, Kuzey Denizi Hükümdarı ve Orta Bölgenin Hükümdarı olmak üzere üç fantastik karakter yaratır. Güney ve Kuzey Denizi Hükümdarları, Orta Bölge hükümdarını ziyarete giderler ve çok iyi ağırlanırlar. Ancak ev sahibi hükümdarın uzuv deliklerinin olmadığını gören bu iki misafir, ona karşı jest yapmak amacıyla insanda bulunan ve yaşamsal ihtiyaçlarını karşılamada fayda sağlayan uzuv deliklerinden ona da açmaya başlarlar. Her gün bir uzuv deliği açılan hükümdar buna dayanamaz ve yedinci günün sonunda hayatını kaybeder⁴¹.

Bu anekdotta Zhuangzi, yarattığı fantastik karakterler üzerinden, varlığın doğasına aykırı olan her tür girişimin, varlığa zarar verebilecek bir eyleme dönüşebileceğinin altını çizmekte ve bu tür işgüzarlıkları yapan kimseleri çarpıcı bir örnekle hicvetmektedir.

Yine metnin Zeyang bölümünde geçen başka bir hikâyede Zhuangzi bir salyangozun sağ ve soldaki iki boynuzuna kurulmuş iki büyük beyliğin arasındaki savaşları anlatmaktadır. On binlerce insanın öldüğü, iki düşman ordunun birbirini günlerce takip ettiği, kazanan tarafın on binlerce kilometre yol kat ederek beyliğine dönebildiği bu fantastik hikâyede çok güçlü hatta saçma denilebilecek bir abartı ile kurulmuş ironik bir anlatım

³⁸ Yaklaşık on beş kilometre.

³⁹ Gök ve Yer, Bölüm 11. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 200.

⁴⁰ Zhao Xia赵霞, Jian Zhe Zhuangzi Yuyan Zhong de Fengci Shoufa de Gaoming Yunyong (简折庄子寓言中的讽刺手法的高明运用), *Journal of Beijing Xuanwu Hongqi Spare-time University*, doi 8rdxzgl9jl/139801, March 2002, s. 24.

⁴¹ Edimsiz Hükümdarlar, Bölüm 7. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 131.

dikkat çekmektedir⁴². Zhuangzi bu anekdotta, iki beyliğin sahip olmak için birbirlerini öldürdüğü toprakları, bir salyangozun boynuzlarına sığacak kadar küçük ve önemsiz görmekte, sahip olduklarından daha fazlasını elde etmek uğruna birbirlerinin canına kasteden insanların bu anlamsız girişimini eleştirmekte ve yarattığı fantastik hikâyeyle de anlatımdaki hicvi güçlendirmektedir.

2.4. Otobiyografik Öğeler

Zhuangzi bazı anekdotlarındaysa eleştiriye konu ettiği kimi durumları kendi yaşamından yaptığı alıntılarla okuyucuya sunar. Bu bağlamda, yazarın sosyal ve ekonomik hayatına dair ip uçları da veren otobiyografik öğelerin, hikâyedeki hiciv içeren anlatımı ön plana çıkardığı görülebilmektedir. Örneğin bir anekdotta, yoksul bir aileye mensup olan Zhuangzi'nın soylu bir adamdan biraz tahıl ödünç almak istediği anlatılır. Maddi bolluk içinde yaşayan soylu adam Zhuangzi'ya: "*Vergileri toplamamı bekle, ancak o zaman sana biraz altın verebilirim*"⁴³ diye karşılık verir. Bu cevaba çok öfkelenen Zhuangzi, bir kap suyla yaşamını devam ettirebilecek olan bir balığın ihtiyacını, batı nehrinin su yolunu değiştirerek karşılamaya çalışan bir Bey'in hikâyesini anlatır. Hikâyeden, hayatta kalabilmesi için çok az miktarda suya muhtaç olan balığın, nehir suyunun gelmesini beklediği ve geçen süre içerisinde susuzluğa dayanamayarak kuruyup öldüğü anlaşılmaktadır. Bu anekdotta Zhuangzi, az miktarlarda ürüne muhtaç olan yoksul insanların zengin soylular tarafından boş vaatlerle oyalanmasını ve ihtiyacı olandan fazlasına sahip olduğu halde bunları kimseyle paylaşmaya yanaşmayan insanların çirkin yüzlerini kendi hayat hikâyesi üzerinden hicvetmektedir.

Yukarıdaki örneklerden Zhuangzi hicivlerinin, farklı teknikler kullanarak kendi stilini yaratan eklektik bir tarza sahip olduğu söylenebilir. Onun zengin hayal gücüyle ortaya çıkardığı hikâyelerinde benzersiz bir yaratıcılık dikkatleri çekmektedir. İronik tarzda sunduğu fikirlerini, kimi yerde abartılı kimi yerde mantıksız anlatımları içeren fantastik hikâyeler üzerinden sunmakta, alaycı üslubuyla uygunsuz bulduğu durumları kınamakta, sessiz ama nüfuz edici, dolambaçlı ama hedefini vuran ve zaman zaman kendisini bile konu eden tarzıyla onu dinleyenlere ciddi öğütler vermektedir. Başlangıçta okuyucuya nispeten soyut, sıradan ve sıkıcı görünen pek çok teorik konunun, onun edebi zekâsı ve sanatsal teknikleriyle birleştiğinde çok daha canlı, somut, dikkat çekici ve mizahi bir tarza kavuştuğu görülebilmektedir.

Sonuç Yerine

⁴² Zeyang, Bölüm 4. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 450.

⁴³ Harici Şeyler Bölüm 2. Zhang Songhui, *Zhuangzi Duben*, Sanmin Shuju, Taipei 2005, s. 469.

Zhuangzi'nın metinleri incelendiğinde, düşünürün felsefi düşüncelerini, toplumsal ve tarihi bağlamda ortaya koymak istediği eleştirilerini ve insan için ideal olduğunu düşünerek bizzat benimsediği hayat felsefesini ağırlıklı olarak hikâyeler aracılığıyla aktardığı görülmektedir. Onun hikâyelerini dikkat çekici ve eleştirilerini etkili kılan en önemli unsurunsa ustalıklı kullandığı hiciv sanatı olduğu söylenebilir. Zhuangzi'nın daha çok ironi tekniğiyle şekillendirdiği hicivleri, düşünürün derin ve vurucu fikirlerini son derece alaycı ve mizahi bir tarzla aktarmasını sağlayan etkili bir güce sahiptir. Onun ironi içeren cümlelerinin etkinliği seçtiği kelimelerden çok, içlerinde sakladıkları bu dâhiyane fikirlerden ve sanatsal tekniklerden gelmektedir.

Zhuangzi hicivlerinde düşünürün hayata bakış açısının yanı sıra, idealist karakterinden ve sağlam kişiliğinden yansımalar görmek de mümkündür. Zhuangzi'nın dünya üzerinde gördüğü tüm çirkinliklere karşı güçlü bir nefreti ve tüm güzelliklere karşı tutkulu bir sevgisi vardır. Bu sebeple hicvini kötü, kaba, çıkarıcı ve dar görüşlü insanların çirkin yüzünü açığa çıkarmak ve toplumun karanlık tarafını aydınlatmak amacıyla güçlü bir silah olarak kullanmaktadır. Böylece insan ruhunun saf ve temiz yönünü destekleyerek, onu doğası itibarıyla zaten sahip olduğu ideal karaktere geri döndürmeyi hedeflemektedir.

Zhuangzi'nın hicvi okuyucuyla doğrudan konuşmaz, ancak olayları canlandırmak ve okuyucunun zihnini aydınlatmak için mevcut durumu ayrıntılı olarak tasvir ve analiz eder. Onun ince ve etkili tekniğiyle yarattığı renkli hicivlerinin nesiller boyunca aktarıldığı, kendinden sonra gelen düşünürleri ve yazarları önemli oranda etkilediği ve Çin edebiyatının gelişim sürecine de benzersiz bir katkıda bulunduğu gerçeği tartışılmazdır. O, derin felsefi düşünceleri, cesur karakteri, eleştirel ruhu ve hiciv sanatını üst seviyelere taşıyan sanatsal teknikleriyle dönemdaşı akımlardan çok daha farklı bir edebiyat geleneği yaratmış ve Çin yazınında erişilmesi güç bir mevkie sahip olmuştur. Zhuangzi anekdotlarındaki bu eleştirel edebi mizacın sonraki nesillerin şiirini, romanını ve tiyatro yazınına besleyen en önemli kaynaklardan biri olduğunu söylemek de hatalı olmayacaktır.

KAYNAKÇA

Bian Jiazhen 边家珍, Lun Zhuangzi Sanwen De Fenshi Qingxiang Ji Fengci Tese (论庄子散文的愤世倾向及讽刺特色), Wenxue Pinglun Bao, No. 3, 2005, 179-187.

Kirilen Gürhan, Eski Çin'de Yazın ve Düşünce, Gece Kitaplığı, Ankara 2019.

Li Mingzhu 李明珠, Lun Zhuangzi De Fengci Yishu (论庄子的讽刺艺术), Journal of Anhui Insitute of Education, No 4 Serial No.72, April 1997, 51-54.

Ma Zhifu 马志富, Zhuangzi Sanwen de Fengci Yishu Tedian (庄子散文的讽刺艺术特点), Journal of Jinan Vocational College, No.5 Serial No. 63, October 2007, 84-90.

Unal Chiang Gonca, Zhuangzi'da Özgürlük Düşüncesi: "Özgür Yolculuk" Bölümü Üzerinden Bir İnceleme. Dört Öge, (16), 2019, 47-65.

Unal Chiang Gonca, Üç Yönüyle Dao De Jing: Evren, İnsan ve Siyaset, Felsefe Dünyası, (54), 2011,155-170.

Wang Yu 王煜, Zhuangzi Lun Dao Zhi Chaoyuexing Yu Shixianxing (莊子論道之超越性與實現性), Zhongguo Wenhua Yanjiusuo Xuebao, Volume 6 Issue 1, December 1973, 109-142.

Zhang Songhui, Zhuangzi Duben, Sanmin Shuju, Taipei 2005.

Zhou Shufang 周淑舫, Shilun Zhuangzi De Fengci Yuyan (试论庄子的讽刺寓言), Journal of Suihua Teachers College, No. 4, 1992, 11-14.

İnternet Kaynakları

Dong Qi 董琦, Zhuangzi Yuyan Gushi Yishu Tezhi Tanxi (庄子寓言故事艺术特质探析), China Academic Journal Electronic Publishing House, 2017, 43-44. <https://scjg.cnki.net/kcms/detail/detail.aspx?filename=DZLU201703045&dbcode=CJFQ&dbname=CJFD2017&v=> (Erişim:3.8.2022)

Shi Ji 史記 (Tarih Kayıtları), Laozi Hanfei Liezhuan. Chinese Text Project: <https://ctext.org/shiji/lao-zi-han-fei-lie-zhuan> (Erişim:3.8.2022)

Zhao Xia 赵霞 (March 2002), Jian Zhe Zhuangzi Yuyan Zhong de Fengci Shoufa de Gaoming Yunyong (简折庄子寓言中的讽刺手法的高明运用), *Journal of Beijing Xuanwu Hongqi Spare-time University*, doi 8rdxzgl9jl/139801, 24-26. (<https://www.chinaqikan.com/thesis/detail/139801>(Erişim:3.8.2022))